

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МИСТЕЦЬКО-НАСТАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ М. П. ВЕРХАЦЬКОГО У 50-Х РОКАХ ХХ СТ.

Безручко

Олександр Вікторович

доктор мистецтвознавства,
доцент, професор кафедри
режисури телебачення факультету
кіно і телебачення Київського
національного університету
культури і мистецтв

Безручко

Александр Викторович

доктор искусствоведения, доцент,
профессор кафедры режиссуры
телевидения факультета кино
и телевидения Киевского
национального университета
культуры и искусств

Bezruchko

Oleksandr

Dr. of art criticism, associate
professor, professor in the department
of TV art direction in the faculty of
film and television of Kyiv National
University of Culture and Arts

Анотація. У статті досліджено концептуальні та методологічні засади мистецько-наставницької діяльності в першій власній майстерні театральних акторів і режисерів в Київському державному інституті театального мистецтва ім. І.К. Карпенка-Карого професора М. П. Верхацького — видатного українського режисера, театрознавця, патріарха української театральної педагогіки, режисера-лаборанта, секретаря режисерського штабу “Березоля” Л. С. Курбаса.

Ключові слова: Михайло Верхацький, Лесь Курбас, перша власна об’єднана майстерня театральних акторів і режисерів, Київський державний інститут театального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого.

Актуальність статті зумовлено потребою вивчення творчої та педагогічної діяльності провідних українських митців, які з тих чи тих причин опинилися поза увагою вітчизняних мистецтвознавців. Серед них — український режисер, театрознавець, патріарх української театральної педагогіки, режисер-лаборант, секретар режисерського штабу “Березоля” Л. С. Курбаса, професор Київського державного інституту театального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого Михайло Полієвктович Верхацький (17.05.1904 р., с. Заруднівське Лохвицького повіту кол. Полтавської губернії — 16.02.1973 р., м. Київ).

Метою дослідження є дослідити та проаналізувати концептуальні та методологічні засади мистецько-наставницької діяльності М. П. Верхацького у Київському державному інституті театального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого в першій власній об’єднаній майстерні театральних акторів і режисерів.

Науковими завданнями цієї статті є дослідження концептуальних та методологічних засад мистецько-наставницької діяльності в першій власній об’єднаній майстерні театральних акторів і режисерів у Київському державному інституті театального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого колишнього “березолівця”, режисера-лаборанта, секретаря режисерського штабу “Березоля” Л. С. Курбаса М. П. Верхацького; розшифрувати термін “перша власна об’єднана майстерня театральних акторів і режисерів”; проаналізувати специфіку виховної

роботи у цій майстерні; розповісти про творчі здобутків цих учнів М.П. Верхацького.

Виклад основного матеріалу. На початку 1953–1954 р. навчального року помер відомий український режисер театру і кіно, педагог, заслужений діяч мистецтв УРСР (1946) Віктор Семенович Довбищенко (21.11.1910 р., Харків — 24.09.1953 р., Київ), тому художнім керівником осиротілого другого курсу став Михайло Полієвктович Верхацький, який нещодавно повернувся в Україну після шістнадцяти років вимушеного перебування в Узбекистані і почав працювати у Київському державному інституті театральних мистецтв (КДІТМ) ім. І. К. Карпенка-Карого доцентом кафедри майстерності актора і режисури. З майстерні В. С. Довбищенка — М. П. Верхацького вийшло багато відомих українських діячів мистецтва. Зокрема, Вадим Чубасов, Родіон Єфименко, Володимир Луговський (Лубенський), Леонід Зарубін та ін.

У 1954 р. М. Верхацький набрав у КДІТМ першу власну об'єднану майстерню театральних акторів і режисерів, яких він, на відміну від попередньої майстерні, навчав з першого до останнього дня їхнього перебування в інституті. Тому в цій статті вжито такий термін щодо майстерні набору 1954 р.

Студенти-актори: Леонід Анічкін, Віктор Басенко, Леонід Данчишин, Віталій Карпенко, Микола Мартон, Станіслав Молганов, Наталія Наум, Анатолій Пазенко, Микола Сльозка, В. Аверченко, А. Борічко, А. Гаркуша, І. Грабовський, Майя Козакова, Л. Мільнов, В. Опанасенко, Н. Пенська, О. Петренко, Я. Сасько, О. Соловійова, Л. Стілик.

Студенти-режисери: Віктор Кісін, Лев Удовенко, Ізя Пеккер, В. Шминець. За одними даними Фелікс Соболев, який уже навчався на актора в М. Верхацького, опановував професію режисера у свого вчителя, як, наприклад, Лев Удовенко, за іншими — у В. Харченка.

Іншим був шлях до цієї майстерні Віктора Кісіна. Після закінчення середньої школи в м. Москві В. Кісін вступив на акторський факультет Театрального училища ім. М. С. Щепкіна до майстерні учениці К. Станіславського Марії Осипівни Кнебель, проте через зйомки у фільмі “Атестат зрілості” був відрахований з II курсу, тому повернувся до Києва і вступив на I курс до майстерні М. Верхацького.

Леонід Анічкін у спогадах детально описав першу лекцію, прочитану Михайлом Верхацьким

у їхній майстерні: “Я дуже хотів би, щоб ми стали одностудентами. Єдиною творчою майстернею. Для цього ми будемо разом працювати. Тільки разом, якщо у нас вистачить таланту і сили, а у мене була така мрія, ми зможемо випуститись єдиним театральним колективом — молодим театром” [1, 203].

Звернімо увагу, що на вступних іспитах М. Верхацький набирив не просто обдарованих юнаків і дівчат, а насамперед членів майбутнього театального колективу: “Отже, давайте разом учитися, допомагаючи один одному, разом осмислювати, пізнавати сучасну театральну культуру, і водночас не забувати про минуле, традиційне, про ту театральну культуру минулого, яку хотів відродити великий театральний режисер Лесь Курбас” [1, 204].

У майбутньому В. Кісін, уже сам видатний кінопедагог, написав статтю, присвячену Вчителю (Михайлу Верхацькому) та Вчителю його Вчителя (Лесю Курбасу): “Михайло Верхацький був несхожий на Курбаса — ані зовні, ані за темпераментом. Курбас мав артистичну зовнішність, манери. Верхацький був схожий на шкільного вчителя або повітового чиновника. Перший — патетичний, масштабний, другий — поміркований, тихий, обережний, бо ж наляканий свого часу. Таким Михайло Полієвктович був на людях. У спілкуванні з учнями він перевтілювався, ставав людиною темпераментною, безкомпромісною, коли йшлося про мистецький і моральний вибір” [8, 185].

Віктор Басенко, в майбутньому — народний артист України, згадував, що деякі вчинки вчителя розчулювали його учнів до сліз: “Михайло Полієвктович так любив нас, таким був уважним і чуйним, що іноді цим вражав нас до сліз. Якось, дізнавшись, що ми живемо надголодь, він купив нам талони на харчування в дієтичній їдальні, що була на Бессарабці, і тихенько, щоб ми не образились, передав їх через завкадрами — “нашу маму” Валентину Сергіївну” [3, 214].

Звернімо увагу, що М. Верхацький опікувався студентами постійно. Як зазначав учень однієї з наступних майстерень Василь Вітер, він разом з іншими студентами не склав залік з англійської мови, за що всі вони були позбавлені стипендії: “І от наш учитель під час зимових канікул збирає засідання бюро профкому, щоб виділити талони цим студентам на безкоштовне харчування. Але повідомила студентів про це лаборантка кафедри Наталія, а сам

М. Верхацький залишився нібито ні при чому. І не чекав від нас вдячності” [5, 316].

Віктор Басенко вважав, що важливою складовою творчого виховання Михайла Верхацького було повне занурення студентів з перших курсів у практику акторської та режисерської професії. Так, навчальну програму II курсу акторська група виконувала в костюмах і гримі — одноактна вистава “Випадок у шинку” за оповіданням А. Чехова “Якось восени”.

Для практики режисерського курсу та з метою так званої передосвіти за курбасівським методом М. Верхацький разом зі своїми студентами заснував при Будинку культури “Більшовик” театральну студію для старшокласників: “З 25 студійців принаймні 20 стали акторами або працюють у гуманітарній сфері. А ще наш Дід організував телевізійний театр, основою якого став наш курс” [3, 213].

На початку 1957 р. М. Верхацький заснував першу в Україні трирічну театральну студію не при професійному театрі або кіностудії, а при Будинку культури “Більшовик”, у якій студенти-режисери його інститутської майстерні допомагали йому виховувати акторів-старшокласників, що виявили бажання опанувати секрети акторської майстерності.

Було проведено три тури вступних іспитів серед 13–17-річних старшокласників, унаслідок яких шістдесят найбільш здібних абітурієнтів потрапили до різних акторських груп, залежно від віку й рівня підготовки. Старшу групу вів особисто М. Верхацький, молодших йому допомагали виховувати студенти майстерні в КДІТМ. Після завершення навчання найбільш здібних випускників рекомендували до вступу в КДІТМ ім. І. К. Карпенка-Карого. Бажаючих було настільки багато, що ті, хто не пройшов за конкурсом, просилися до студії хоча б вільними слухачами.

Заняття були побудовані так, аби не заважати студійцям навчанню в школі. Керівник цього закладу М. Верхацький особисто розробляв навчальну програму, яка розпочиналася з опанування “азів” акторської майстерності: техніки мови, сценічного руху, вокалу, танку, музичної освіти, історії українського та російського театру тощо.

К. Григор’єв у “Литературной газете” розповідав про цей виховний експеримент майстра: “Ми були присутні на черговому занятті старшої групи, яке проводив М. Верхацький. Йому допомагав асистент, студент третього курсу режисерського факультету Віктор Кісін. На уроці з акторської май-

стерності студійці виконували вправи “на ставлення до предмета”.

Наш фотокореспондент зняв момент, коли студійка Раїса Котлярова “грала з кошеням”. Ніякого кошеняти на столі, звичайно, не було, але дівчина так майстерно грала з чимось зимовою шапкою, що здавалося, ось-ось шапка “не витримає” і застрибає” [6].

Як засвідчує цитата, помічником Михайла Верхацького був Віктор Кісін. Забігаючи наперед, зазначимо, що роботу в цій театральній студії згодом проаналізував й описав у кандидатській дисертації В. Кісін знову-таки під науковим керівництвом М. Верхацького.

У 1956 р. вийшла праця Михайла Верхацького “Робота актора над образом в самодіяльному театрі” [4], що її в подальшому використовували в навчальній роботі театру-студії.

Багато хто із цих студійців потім вступив до Київського державного інституту театального мистецтва до М. Верхацького, де продовжував опанування театральної справи.

Крім того, Михайло Верхацький відвідував інші театральні студії м. Києва, де відшукував талановиту молодь для вступу до театального інституту. Так, учениця студії Київського палацу піонерів та школярів під керівництвом В. Губатенка Марія Кочур у майбутньому вступила до майстерні М. Верхацького [10, 199].

Як було заявлено в першій лекції, однією з найзаповітніших мрій М. Верхацького, за словами Віктора Басенка, була організація зі студентів майстерні власного театру, який називався “Молодіжний театр”. Своїми задумами вчитель поділився з учнями, а тому Віктор Кісін разом з іншим випускником-режисером Львом Удовенком у газеті “Київський комсомолец” розповіли про історію створення та плани молодіжного театру, який складався з акторів і режисерів майстерні Михайла Верхацького: “Згадується, як місяць тому ми готувалися до випускних спектаклів. Кожен незабаром мав одержати диплом, призначення — і прощавай після цього інститут! Наші спектаклі сподобалися державній комісії. Тоді й виникла ідея: чому б не показати їх широкому колу глядачів?” [9].

Продовжуючи традиції мистецького об’єднання “Березіль” ще в той час, коли не можна було називати ім’я його засновника, Михайло Верхацький з випускниками першої власної майстерні при

КДІТМ організував Молодіжний театр, який у липні — серпні 1958 р. гастролював по містах України (Харків, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Жданов (нині – Маріуполь), Донецьк та Артемівськ), де студенти-дипломники показали більше тридцяти безкоштовних вистав (дипломні вистави випуску 1958 р.: “Готель «Асторія»” О. Штейна, “Хазяїн” І. Карпенка-Карого, “Смерть Тарелкіна” О. Сухово-Кобиліна) — у палацах культури, клубах та на імпровізованих сценах [11, 224–225].

Цими гастролями М. Верхацький хотів через Центральний Комітет ЛКСМУ, Президію Українського театального товариства та Українську раду професійних спілок, які були “шефами” цих гастролей, забезпечити офіційне заснування театру, створений з його учнів — акторів та режисерів. Проте чиновники вирішили розпорошити чудовий колектив, відправивши випускників по різних театрах України.

Утім, Віктор Басенко був упевнений, що вчитель “прискіпливо стежив за тим, як складається доля кожного з нас” [3, 214]. Можливо, тому серед випускників майстерні М. Верхацького багато ушлавлених українських митців театру й кіно: актор, режисер, народний артист України В. І. Басенко; актор, народний артист України М. Й. Сльозка; актриса театру й кіно, народна артистка України, лауреат Державної премії України імені Олександра Довженка 1999 р. Н. М. Наум; актор, педагог, народний артист України, професор, лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка А. Ф. Пазенко; актор театру й кіно, народний артист Росії М. С. Мартон; режисер театру й телебачення, педагог екранних мистецтв, заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, професор В. Б. Кісін; кінорежисер-документаліст, заслужений діяч мистецтв України Л. А. Анічкін; актор, режисер, заслужений діяч мистецтв України В. Ю. Карпенко; актор, заслужений артист України С. Д. Молганов; актор Л. Т. Данчишин.

Розглянемо детальніше долю В. Б. Кісіна, який ушлавився не лише своїми екранними роботами, а й створенням української школи телевізійної педагогіки. “Він був справжнім учителем режисури, її невмирущих традицій і несподіваних новацій, її глибокого змісту та яскравої форми, її сміливого задуму та оригінального вирішення. Він був учителем мистецтва, отриманого від чудових учителів” [7, 254]. На III курсі КДІТМ Віктор Кісін був

режисером-лаборантом створеної Михайлом Верхацьким студії театального мистецтва при Будинку культури заводу “Більшовик” та працював асистентом режисера на Київській студії телебачення.

Після отримання в 1959 р. диплома з відзнакою за спеціалізацією “Режисер драматичного театру” Віктор Кісін працював режисером в Одеському українському драматичному театрі, Кримському російського драматичного театру. В Одеському театрі ім. Жовтневої революції (так він тоді називався) молодий режисер зробив чотири самостійні вистави: “Смерть Тарелкіна” за О. Сухово-Кобиліним (1959); “Дальній місяць” за С. Голованівським (1960); “І один у полі воїн” за Ю. Дольд-Михайликом (1961) і “Четверо під одним дахом” за Смирновою, Крайндемом (1961). У Кримському обласному драматичному театрі ім. М. Горького В. Кісін випустив дві вистави “Емілія Галотті” за Лессінгом (1961) та “Велике Хвилювання” за Дворецьким (1962).

Звернімо увагу, що роботу в Кримському театрі Віктор Кісін поєднував з випуском телевізійної вистави “Кома” на Сімферопольській студії телебачення.

У Києві Віктор Кісін почав поєднувати роботу на Київській студії телебачення з театальною режисурою. Так, у цей період він у Театрі-студії кіноактора при Київській кіностудії художніх фільмів ім. О. П. Довженка поставив спектакль “Людина із зірки” за п’єсою Карла Віттлінгера (1964) зі Львом Перфіловим і Вітольдом Янпавлісом у головних ролях, а в Навчальному театрі КДІТМ — “Де твій брат, Авель” за Ю. Едлісом (1964).

У Навчальному театрі своєї альма-матер КДІТМ 1969 р. Віктор Кісін випустив дві вистави “Матінка Кураж та її діти” за Б. Брехтом і “Місія містера Перкінса” за О. Корнійчуком. Наступного року на Держтелерадіо УРСР була випущена телевізійна вистава “Спитай себе”. На Держтелерадіо УРСР Віктор Кісін був режисером понад ста передач вищої постановочної складності, телевистави за п’єсою О. Левади “Лавина” (1972). У межах педагогічної роботи зі студентами КДІТМ В. Кісін у Навчальному театрі цього навчального закладу поставив “Приборкання норвільвої” за В. Шекспіром (1975).

В. Кісін створив близько двадцяти телефільмів: “Фауст і смерть” (1966), перший в Україні відеофільм “Весняний день тридцять квітня” (1974),

“Останній доказ королів” (1983–1986 роки, 4 серії), “Браво-бравушки” (1987), “Америкую пішки” (1987), зняті на студії “Укртелефільм”. Також Віктор Кісін — автор стрічок: “Без сенсацій” (1988 р., Спілка кінематографістів України), “Таїнства Києво-Печерської лаври” (1994), “Шамани Дархадської землі” (1991 р., спів. сцен., художній керівник фільму), “На полі крові” (1995). В. Кісіну належить праця “Режисура як мистецтво та професія: Життя. Актор. Образ” [7].

Виховну діяльність В. Кісін розпочав у КДІТМ з 1965 року, а в 1966 році під керівництвом професора М. Верхацького вже працював над дисертацією “Перевоплощение. Психологические аспекты его теории и вопросы театральной психотехники”.

Після закінчення В. Кісіним аспірантури 30 вересня 1969 року М. Верхацький написав відгук на його дисертаційне дослідження: “Особливу практичну цінність має, на мій погляд, переконливе наукове обґрунтування тов. Кісіним необхідності організації середньої ланки театральної освіти, тобто – необхідності виховувати майбутнього актора, починаючи з підліткового віку.

Великий інтерес представляють також численні практичні рекомендації, що стосуються роботи режисера з актором і педагога — з учнем театральної школи, які висловлені дисертантом на основі його наукових розробок” [2, арк. 12–13].

У 1986 р. В. Кісін отримав учене звання доцента й очолив кафедру режисури кіно і телебачення та був її постійним керівником до 1991 р., поки не відбувся поділ на дві кафедри — кінорежисури та кінодраматургії, яку очолив відомий український кінорежисер, оператор легендарного фільму “Тіні забутих предків” Ю. Ілленко, і режисури телебачення, завідувачем якої став В. Кісін. У 1988 р. В. Кісіну було присвоєно вчене звання доцента кафедри режисури кіно і телебачення; 1993 р. — почесне звання заслуженого діяча мистецтв Украї-

ни; 1995 року — учене звання професора кафедри режисури телебачення. Паралельно з роботою на кінофакультеті КДІТМ В. Кісін у 1997 р. за сумісництвом організував кафедру телебачення в Київському державному інституті культури, яка нині є досить потужним утворенням – Інститутом кіно і телебачення Київського національного університету культури і мистецтв.

Живі кореспонденти культурних традицій потрібні для безперервного ланцюга поколінь: від учителя до учня, а коли він стає вчителем — до його учнів і так далі. В. Кісін, який є частиною ланцюга “Л. Курбас — М. Верхацький — В. Кісін — його учні — їхні учні...” зазначав: “Переконаний, що культурні цінності, навіть найвизначніші, навіть надійно зафіксовані (картини, книжки), живуть і впливають на наступні покоління не самі по собі, а через живих кореспондентів: від людини до людини, з вуст у вуста, від серця до серця. Якщо цей живий ланцюг переривається, цілі пласти культурних цінностей залягають у безвість” [8, 183].

Нині ціла школа учнів В. Кісіна не лише примножує славу українського телебачення, але й виховує молодих телевізійників, продовжуючи справу свого ушлявленого вчителя: “Складений ним власноручно на початку 90-х “список учнів” вміщує 40 прізвищ. Прізвищ широко відомих і навіть популярних. <...> Тут і лауреат Шевченківської премії “чорнобилець” Ігор Кобрін, і лауреатка кінематографічної премії ім. О. Довженка Наталя Андрійченко, народні, заслужені артисти, головні режисери та генеральні директори телекомпаній та телеканалів, просто актори, які працюють в Україні та за кордоном. <...> Школа В. Б. Кісіна виходить далеко за межі інститутських стін, бо учнем цієї школи ставав мало не кожен, хто хоч раз працював з ним за 40 років його творчої діяльності на телебаченні” [7, 253–254].

Література / References:

1. *Анічкін Л.* Учитель [Про роздуми Михайла Полієвктовича на лекціях і під час зустрічей (дещо занотоване в учнівському зошиті в 1956–70 роках)] / Леонід Анічкін // Михайло Верхацький. 100 / упоряд. М. Лабінський. – Київ, 2004. – С. 203–212.
2. Архів Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого (КНУТКТ). — Ф. 11. — Оп. 2. — Спр. Кісін Віктор Борисович.
3. *Баєнко В.* Любов і чуйність / Віктор Баєнко // Михайло Верхацький. 100 / упоряд. М. Лабінський. – Київ, 2004. – С. 213–215.

1. *Anichkin L.* Uchitel' [Pro rozдуми Mikhaila Polievktovicha na lektsiakh i pid chas zustrichei (deshcho zanotovane v uchniv's'komu zoshiti v 1956–70 rokakh)] / Leonid Anichkin // Mikhailo Verkhats'kii. 100 / uporiad. M. Labins'kii. – Kiiv, 2004. – S. 203–212.
2. Arkhiv Kiivs'kogo natsional'nogo universitetu teatru, kino i telebachennia im. I. K. Karpenka-Karogo (KNUTKT). — F. 11. — Op. 2. — Spr. Kisin Viktor Borisovich.
3. *Baenko V.* Liubov i chuinit' / Viktor Baenko // Mikhailo Verkhats'kii. 100 / uporiad. M. Labins'kii. – Kiiv, 2004. – S. 213–215.

4. *Верхаський М. П.* Робота актора над образом в самодіяльному театрі / М. П. Верхаський. – Київ, 1956. – 157 с.
5. *Вітер В.* Педагогічна майстерність М. Верхаського: режисерський аспект / В. Вітер // Науковий вісник КНУТКіТ ім. І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. пр. – Київ, 2010. – Вип. 7. – С. 312–324.
6. *Григор'єв К.* Режисер прийшов на завод / К. Григор'єв // Літературна газета. – 1957. – 22 янв.
7. *Кісін В. Б.* Режисура як мистецтво та професія: Життя. Актор. Образ / В. Б. Кісін. – Київ, 1999. – 267 с.
8. *Кісін В.* Кілька необов'язкових штрихів до портретів Леся Курбаса та його учня Михайла Верхаського / Віктор Кісін // Михайло Верхаський. 100 / упоряд. М. Лабінський. – Київ, 2004. – С. 182–190.
9. *Кісін В.* Маршрут молодіжного театру / В. Кісін, Л. Удовенко // Київський комсомолец. – 1958. – 20 лип.
10. *Кочур (Форманюк) М.* Мозаїка спогадів // Марія Кочур (Форманюк) // Михайло Верхаський. 100 / упоряд. М. Лабінський. – Київ, 2004. – С. 199–201.
11. *Михайло Верхаський.* 100 / упоряд. М. Лабінський. – Київ, 2004. – 240 с.
4. *Verhac'kij M. P.* Robota aktora nad obrazom v samodijal'nomu teatri / M. P. Verhac'kij. – Kiiv, 1956. – 157 s.
5. *Viter V.* Pedagogichna maisternist' M. Verkhats'kogo: rezhisers'kii aspekt / V. Viter // Naukovii visnik KNU TKiT im. I. K. Karpenka-Karogo: zb. nauk. pr. – Kiiv, 2010. – Vip. 7. – S. 312–324.
6. *Grigor'ev K.* Rezhiser prishel na zavod / K. Grigor'ev // Literaturnaja gazeta. – 1957. – 22 janv.
7. *Kisin V. B.* Rezhisura iak mistetstvo ta profesii: Zhittia. Aktor. Obraz / V. B. Kisin. – Kiiv, 1999. – 267 s.
8. *Kisin V.* Kil'ka neobov'iazkovikh shtrikhiv do portretiv Lesia Kurbase ta iogo uchnia Mikhaila Verkhats'kogo / Viktor Kisin // Mikhailo Verkhats'kii. 100 / uporiad. M. Labins'kii. – Kiiv, 2004. – S. 182–190.
9. *Kisin V.* Marshrut molodizhnogo teatru / V. Kisin, L. Udovenko // Kiivs'kii komsomolets'. – 1958. – 20 lip.
10. *Kochur (Formaniuk) M.* Mozaika spogadiv // Mariia Kochur (Formaniuk) // Mikhailo Verkhats'kii. 100 / uporiad. M. Labins'kii. – Kiiv, 2004. – S. 199–201.
11. *Mikhailo Verkhats'kii.* 100 / uporiad. M. Labins'kii. – Kiiv, 2004. – 240 s.

Безручко Александр Викторович

Концептуальные и методологические основы художественно-наставнической деятельности М.П. Верхаського в 50-х годах XX в.

Аннотация. В этой статье исследованы концептуальные и методологические принципы художественно-наставнической деятельности в первой собственной мастерской театральных актеров и режиссеров в Киевском государственном институте театрального искусства им. И. К. Карпенко-Карого выдающегося украинского режиссера, театроведа, патриарха украинской театральной педагогики, режиссера-лаборанта, секретаря режиссерского штаба “Березоля” Л. С. Курбаса, профессора Михаила Полиэктовича Верхаського.

Ключевые слова: Михаил Верхаський, Лесь Курбас, первая собственная объединенная мастерская театральных актеров и режиссеров, Киевский государственный институт театрального искусства им. И.К. Карпенко-Карого.

Bezruchko Oleksandr

Conceptual and Methodological Principles of Artistic-teacher's Activity of M. Verhatskyi in the 50s of the XX c

Summary. In this article conceptual and methodological principles of artistically-teacher's activity in the fiftieth years of the twentieth century in the first own workshop of theatrical actors and stage-directors in Kyiv state institute of dramatic art named after I. K. Karpenko-Karyi of the prominent Ukrainian stage-director, specialist in drama study, patriarch of Ukrainian theatrical pedagogics, laboratory stage-director-assistant, secretary of stage-director staff of “Berezil”, professor Mikhailo P. Verhatskyi were investigated. For practice of stage-director course and with the aim of the so-called pre-education after the Kurbas method Mikhailo P. Verhatskyi founded the first in Ukraine three-year Theatrical Studio at House of Culture “Bolshevik”. This studio functioned not as a professional theatre or film studio, but as ordinary House of culture. In this theatrical studio the stages-directors of institute workshop of Mikhailo P. Verhatskyi helped him to teach senior actors-pupils that expressed a desire to capture the secrets of actor mastery. In the future from twenty five students of Theatrical Studio at House of Culture “Bolshevik” twenty persons devoted their life to the theatre and sphere of Ukrainian culture. One of the cherished dreams of Myhailo P. Verhatskyi was organization out of the students of his workshop (by actors and stage-directors) “the Youth theatre”. This was continuation of traditions of Les Kurbas and artistic association of “Berezil”. Youth theatre under the direction of Mikhailo P. Verhatskyi in July – August, 1958 toured in the cities of Ukraine: Kharkiv, Dnipropetrovsk (now is Dnipro), Kryvyi Rih, Zhdanov (now is Mariupol), Artemivsk (now is Bahmut) and Donetsk. The students of Myhailo P. Verhatskyi showed more than thirty three presentations that were diploma's show of this students: “Hotel «Astoria»” O. Shteyn, “Owner” I. K. Karpenko-Karyi, “Death of Tarelkin” O. Suhovo-Kobylin etc. After the completion of guest performances officials closed the Youth theatre and sent the students of Myhailo P. Verhatskyi to the different theatres of Ukraine. In the future majority of the students of Mikhailo P. Verhatskyi became the known Ukrainian actors and stage-directors of theatre and cinema.

Keywords: Myhailo P. Verhatskyi, Les Kurbas, first own united workshop of theatrical actors and stage-directors, Kyiv state institute of dramatic art named after I. K. Karpenko-Karyi.